

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2016/17:3166

av **Jonas Jacobsson Gjörtler m.fl. (M)**

Politik för levande hav och vattendrag

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att kostnaderna för det marina skräpet mer rättvist bör fördelas inom EU och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över miljöbalken för att förtydliga ansvaret för oljesanering av stränder och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vara pådrivande i internationella samarbeten för havsmiljöfrågor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att säkra tillgången till dricksvatten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör prioritera forskning om klimatförändringarnas påverkan på havsmiljön och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet i särskilt påverkade marina miljöer och naturskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en plan för att nå de fastslagna målen för skydd av marina områden och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra fartygsrutter för att undvika sjöfart i särskilt känsliga områden och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige är till stor del omgivet av hav. Det innebär en stor tillgång och resurs för oss. Dels på grund av vad det ger oss i form av livsmedel som exempelvis fisk och skaldjur,

dels möjligheter att transportera produkter och personer, och självklart dels för rekreation. I hav, sjöar och vattendrag finns dessutom en stor del av jordens biologiska mångfald. Flera av ekosystemen som återfinns i vattenmiljö är mycket känsliga.

Hav, sjöar och vattendrag utsätts för enorma påfrestningar. En del områden är mycket trafikerade, vilket innebär en fysisk påfrestning medan andra orsaker till påfrestningen kan bero på övergödning, utfiskning, försurning eller klimatförändringar som påverkar på olika sätt. Ett växande problem är även att kemikalier släpps ut i vattendragen.

I vår plan för ett starkare Sverige är havs- och vattenmiljö fortsatt ett prioriterat politikområde. Under Alliansens tid i regeringsställning gjordes flera viktiga framsteg på detta område. Bland annat togs ett samlat grepp om havs- och vattenpolitiken genom inrättandet av Havs- och vattenmyndigheten, HaV år 2011. År 2009 fick Sverige sin första marina nationalpark. Sverige, som första land i EU, införde ett förbud mot fosfater i tvätt- och rengöringsmedel. Det har nu övriga EU-länder också infört. För att stödja lokala åtgärder för en bättre havsmiljö införde alliansregeringen ett särskilt stöd den 1 augusti 2009 till lokala vattenvårdsåtgärder, LOVA-stödet. LOVA kan sökas hos länsstyrelsen och går framför allt till kommuner, föreningar och andra sammanslutningar. Stödet är särskilt tänkt att stödja åtgärder som minskar belastningen av näringsämnen. Detta i syfte att minska det omfattande problemet med övergödning av våra hav. Stödet kan även ges till åtgärder för hantering av fritidsbåtsbottnar som syftar till att minimera spridning av miljöfarliga ämnen till vattenmiljön. Stödet är mycket uppskattat och har bidragit till att stimulera kreativa och kostnadseffektiva initiativ.

Minska mängden marint skräp

Marint skräp i haven har blivit ett allt större problem. Varje år dumpas 6,4 miljoner ton skräp i världshaven. Det innebär ett allvarligt hot för allt liv i haven. Mer än en miljon fåglar och 100 000 däggdjur dör varje år världen över efter att ha fastnat i eller ätit plast som de hittat i havet. Värst drabbat i Sverige är västkusten. Mängden avfall som flyter upp på land där är mycket stor. De drabbade kommunerna tar stort ansvar, vilket är både krävande och mycket kostsamt. Det marina skräpet är även ett stort problem för såväl boende som det lokala näringslivet, inte minst för fisket och turistnäringen.

Åtgärder behöver vidtas nationellt, men även på EU-nivå och internationellt. Mycket av det marina skräpet flyter i land i Sverige eftersom Sverige har lång kustlinje. Det innebär att Sverige tar en stor del av notan för att minska det marina skräpet, även om skräpet härrör från andra länder. Moderaterna anser att regeringen bör verka för att kostnaderna för det marina skräpet fördelas mer rättvist inom EU.

Det marina skräpet består ofta av plaster och andra material som naturen inte ensam klarar att omhänderta. Istället bryts plasten ner i mindre och mindre delar, till dess att den utgörs av mikropartiklar. Dessa mikropartiklar äts av fiskar och hamnar så småningom allt högre upp i näringskedjan. Människan får i sig mikropartiklar genom att äta fisk.

Att ta hand om det marina skräpet är idag ett kommunalt ansvar men vi anser att berörda kommuner bättre bör stödjas liksom de många frivilliga initiativ som tas i arbetet mot det marina skräpet. Vi moderater vill därför att LOVA-bidraget ska breddas till att gälla även för åtgärder som syftar till att minska problemen med marint skräp samt mikroskräp och har föreslagit detta i vår budgetmotion för 2017. Konkret skulle

detta exempelvis kunna handla om att stödja lokala strandstädningsinitiativ, kommunala samverksprojekt eller framtagandet av lokala åtgärdsplaner för att minska tillförseln av mikroplaster till våra hav.

Övergödning

Stora delar av landets sjöar, vattendrag och havsområden har fortsatta problem med övergödning. Fosfor och kväve är näringsämnen som förekommer naturligt i miljön men på grund av mänsklig aktivitet ökar halten av näringsämnena kraftigt, vilket kan orsaka övergödning. Dessa näringsämnen kan hamna i miljön via utsläpp till luft av exempelvis kväveoxider från biltrafik, sjöfart eller kraftverk eller genom läckage från jordbruket samt via utsläpp från avloppsreningsverk och industrier. De åtgärder som har satts in för att minska utsläppen av näringsämnen har gett resultat, men övergödning är fortfarande ett stort problem och redan utsläppta näringsämnen skapar eftersläpning i effekterna.

För att minska övergödningens problematik krävs internationellt samarbete med lokala åtgärder. Alla utsläppskällor måste minska. Samtliga länder runt Östersjön har genom Baltic Sea Action Plan åtagit sig att till 2021 minska utsläppen av näringsämnen. Det är bra, genom gemensamma krafter kan övergödningen i Östersjön minska. För att Sverige ska bidra till minskade utsläpp anser Moderaterna att LOVA-bidraget, som har visat sig vara en effektiv åtgärd, bör fortsätta. LOVA har bidragit till att många positiva miljöåtgärder startat. Några goda exempel på detta är förbättring av avlopp, båtbottvätt, musselodlingar och sugtömningsstationer för fritidsbåtar. En konsekvens av övergödda områden kan vara syrefria botten, vilket finns på flera håll i Östersjön. Insatser har gjorts för att minska mängden syrefria botten men fler åtgärder behövs.

Ytterligare en åtgärd som visat sig vara mycket effektiv, framförallt på västkusten, är musselodlingar. Moderaterna vill därför se över strandskyddsreglerna för att förenkla för musselodlingar och vi förväntar oss att regeringen snart agerar på det tillkännagivande som riksdagen gett regeringen angående strandskyddet.

Klimatförändringarnas påverkan

Försurning av sjöar och vattendrag har länge varit ett känt miljöproblem. Framförallt är detta ett problem i sydvästra Sverige. I sjöar som är kraftigt försurade påverkas känsliga djur och växter. Dessbättre så har andelen försurade sjöar minskat, från 17 procent 1990 till 10 procent 2010. Den positiva trenden beror delvis på att utsläppen av svavel och kväve har minskat kraftigt under de senaste 20 åren. Försurade sjöar har under flera år behandlats med kalk för att höja pH-värdet med goda resultat.

Däremot ser man nu en ökning av försurade hav. Det beror på att halten av koldioxid i atmosfären ökar. När koldioxid löses i havsvatten så bildas kolsyra vilket leder till att pH-värdet sjunker och haven blir surare. FN:s klimatpanel, Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), konstaterar i sin senaste rapport att världshaven har tagit upp 30 procent av koldioxidutsläppen orsakade av människan.

Detta förväntas ge stora konsekvenser för marina organismer, ekosystem och den biologiska mångfalden. Forskarna varnar för att exempelvis korallreven, som är mycket känsliga ekosystem, kommer att påverkas negativt av försurade hav. Eftersom detta är

ett relativt nyupptäckt problem finns inte tillräckligt mycket forskning på hur detta kommer att påverka ekosystemen i havet. Moderaterna anser därför att forskning kring detta behöver prioriteras.

Kemikalier i vattenmiljö och rening av avlopp

Dagens reningsverk är inte byggda för att rena läkemedelsrester, men trots det bryts en del läkemedel ned och renas. Med allt mer avancerade läkemedel, som inte bryts ned så lätt, så krävs det mer avancerade system för rening. På flera platser i Sverige pågår insatser och försök för att minska utsläppen av läkemedelsrester från avloppsvatten. I Sverige förväntar vi oss rent vatten.

Det finns redan nu kemikalier i våra vattendrag och i vårt dricksvatten. För att lösa problemet med kemikalier som förekommer i naturen krävs både förebyggande insatser för att kemikalier inte ska komma ut i vattnet och rening av vatten där skadliga ämnen har kommit ut. Det finns idag ofta god kunskap om exempelvis läkemedels verkan och påverkan på människan, men det behöver i större grad kopplas ihop med ny kunskap om läkemedel och deras verkan på miljön. För att rena redan förorenat vatten finns några intressanta metoder. Några exempel på de metoder som testas i dag är ozonering i låg dos med efterföljande rening av nedbrytningsprodukterna med biologiskt steg eller aktivt kol, eller försöksverksamheter med algbaserad rening. Ofta är dessa metoder mer kostsamma och kräver mycket mer energi än de reningsmetoder som används idag. Med mer forskning och utveckling på detta område kan vi vända flera utmaningar till möjligheter.

Alliansregeringen satsade 32 miljoner kronor på att främja avancerad rening av avloppsvatten för att långsiktigt säkra vårt dricksvatten, fritt från skadliga halter av läkemedelsrester och andra svårbehandlade föroreningar. Problemen med läkemedelsrester i dricksvattnet blir bara större; regeringen bör därför vidta åtgärder för att hejda utvecklingen. Vi moderater har därför i vår budgetmotion avsatt medel för att utöka den verksamhet Havs- och vattenmyndigheten utför idag för att möjliggöra för fler projekt för att rena vatten.

Tydliggör ansvaret vid oljeutsläpp

I september 2011 drabbades Tjörns kommun på den svenska västkusten av ett allvarligt oljepåslag. En mindre mängd olja nådde också Orust. I efterhand visade sig oljepåslaget ha orsakats av en kollision mellan ett maltesiskt fraktfartyg och ett belgiskt fiskefartyg utanför Jyllands nordvästkust.

Efter den allvarliga händelsen har en utredning gjorts för att kartlägga ansvarsfördelningen. Utvärderingen visade att roll- och ansvarsfördelningen mellan berörda aktörer varit otydlig. I den utvärderingsrapport som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) utarbetat lyfts särskilt fram att det inte var klart vad Tjörns kommun kunde förvänta sig av MSB, HaV och Naturvårdsverket samt också i viss mån av länsstyrelsen. När en allvarlig händelse, som ett oljepåslag, inträffar måste ansvarsfördelningen vara tydlig och det måste vara klart vad respektive aktör har för roll och uppgifter. Enligt miljölagstiftningen är ansvaret för att vidta avhjälpan insatser verksamhetsutövarens. I samband med ett oljepåslag så är det i normalfallet det rederi som är ansvarigt för

oljepåslaget som är att betrakta som verksamhetsutövaren. Det kan dock ta tid att juridiskt klargöra ansvarsförhållandet, om det över huvud taget är möjligt.

Saneringsarbetet kan av miljöhänsyn självfallet inte invänta långdragna juridiska processer om ansvarsförhållandena. Därför har praxis blivit att kommunen tar ansvar för saneringen trots att lagstiftningen alltså säger något annat. Moderaterna anser att regeringen bör se över miljöbalken i syfte att förtydliga ansvaret för oljesanering av stränder så att saneringsarbetet kan påbörjas snarast möjligt.

Vattenskyddsområden

Vi vill att Sverige fortsatt ska ha bra vatten. I de områden där dricksvattentäkter finns behöver skyddet av täkterna vara förenligt med de risker för exempelvis föroreningar och lokala förutsättningar som finns i området. Dessa skyddas ofta i så kallade vattenskyddsområden. Vilka risker och förutsättningar som finns i närheten av vattenskyddsområdena är av naturliga orsaker mycket olika beroende på var i landet vattenskyddsområdet ligger och vilka närliggande verksamheter som finns. Vi anser därför att det borde finnas flexibilitet i utformningen av olika vattenskyddsområden. Regeringen bör vidta åtgärder så att vattenskyddsområden bör kunna utformas olika beroende på risk och lokala förutsättningar.

Särskilt känsliga ekosystem

Vissa områden i världens hav har särskilt känsliga ekosystem och en del av dessa områden är därför skyddade. Det finns flera olika sorters skydd, det kan vara naturreservat, nationalparker eller Natura 2000-områden. Beroende på vilken skyddsform området har gäller olika föreskrifter. Vi anser att fartygsrutter i särskilt känsliga områden i större utsträckning än idag bör ändras för att minska påfrestningen på de marina skyddsområdena. I marina naturreservat bör det även upprättas planer för att säkerställa att de uppsatta målen för området nås. Det bör regeringen verka för.

Internationellt samarbete

Havet är vår gemensamma angelägenhet; varken en kommun eller ett land kan ensamt hantera problemen som exempelvis marint skräp ger upphov till. Kommunerna behöver stöd från regering och myndigheter i hanteringen av marint skräp och Sverige bör vara pådrivande inom EU för att lyfta frågan på den internationella dagordningen. Haven påverkas av alla som på olika sätt använder dem. För en bra och livskraftig havsmiljö krävs internationellt samarbete.

Östersjöländernas miljöministrar och EU-kommissionen beslutade 2007 att inom ramen för Helcom fastställa en gemensam åtgärdsplan, Baltic Sea Action Plan (BSAP), för Östersjön, Öresund och Kattegatt. Målet för planen är att få god ekologisk status till år 2021.

EU är en viktig del i havsmiljöarbetet. Genom framför allt ramdirektivet för vatten, havsmiljödirektivet, havsplaneringsdirektivet, badvattendirektivet, nitratdirektivet, avloppsvattendirektivet och art- och habitatdirektivet har man fastställt kvalitetskrav som ska uppnås i EU, eller begränsningar och skyddsåtgärder.

Jonas Jacobsson Gjörtlér (M)

Åsa Coenraads (M)

Jesper Skalberg Karlsson (M)

Lars-Arne Staxäng (M)

Sten Bergheden (M)

Gunilla Nordgren (M)

Roland Gustbée (M)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)